

LİSANSLI SPOR YAPAN GENÇLER İLE LİSANSSIZ SPOR YAPAN GENÇLERİN FAİR PLAY ANLAYIŞLARI*

Yalçın KAHYA**

Özet

Spor, gençlerin fiziki ve psikolojik açıdan güçlenmesinde ve aynı zamanda sosyalleşmesinde etkili olmaktadır. Spor alanında yaşanan ekonomik, kültürel, teknolojik ve sosyal değişimler fair play hakkında yapılan çalışmalarını da beraberinde getirmektedir. Bu çalışmanın amacı, lisanslı spor yapan gençlerle lisanssız spor yapan gençlerin sporda fair play davranışlarını nasıl algıladıklarını toplumsal bir düzlemde ele almaktır. Araştırma, sporun gündelik ilişkilerdeki destekleyici rolüne ve gençlerin sosyal uyumunu kolaylaştırıcı yönlerine işaret ediyor olması bakımından önemlidir. Araştırmanın evrenini Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesinde lisanslı spor yapan gençlerle lisanssız spor yapan toplam 208 genç oluşturmaktadır. Veri toplama aracı anket olup elde edilen veriler SPSS programında frekans, yüzde dağılımları, Independent Samples T testi ve non parametrik testlerden Mann-Whitney U testi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre lisanslı sporcu olan gençler ile lisanssız spor yapan gençler arasında sosyal normlara uyum ve sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında, cinsiyet değişkenine göre kurallara ve yönetime saygı alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Diğer taraftan sporda öfke kontrolü ve fair play konularında eğitim alan gençler ile eğitim almayanlar arasında sosyal normlara uyum ve sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Gençlerin kimlik kazanma süreçleri içerisindeki sosyal çatışmaların spor ile desteklenmesi halinde sosyal uyum açısından daha sorunsuz aşıldığı sonucuna varılabilir.

Anahtar kelimeler: Gençlik, Spor, Fair Play, Sosyal sistem, Kültür

* Bu çalışma Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından (BAP 19- 1009-042) desteklenmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi, ykahya@bandirma.edu.tr, Orcid ID: 0000-0003-4499-7204

FAIR PLAY UNDERSTANDING OF YOUNG PEOPLE WHO DO UNLICENSED SPORTS WITH LICENSED ATHLETES

Abstract

Sports are effective in the physical and psychological strengthening of the youth and also in their socialization. Economic, cultural, technological and social changes in the field of sports reflect themselves on the studies about fair play. The aim of this study is to discuss and compare how young athletes who are engaged in irregular sports with licensed athletes perceive and interpret fair play behaviors in a social platform. The research is important in terms of pointing out the supporting and facilitating social cohesion of sports in daily relationships. The universe of the research is composed of young people who are licensed sports at Bandırma Onyedi Eylül University and 208 young people who are engaged in irregular sports. The data collection tool of the study is a questionnaire, and the data obtained were analyzed in SPSS program using frequency, percentage distributions, Independent Samples T test and Mann-Whitney U test, which are nonparametric tests. According to the research results; A statistically significant difference was found in the sub-dimensions of adherence to social norms and commitment in sports sub-dimensions between the licensed athletes and the youth engaged in irregular sports, respecting the rules and management by gender variable. On the other hand, a statistically significant difference was found between young people who were trained in anger control and fair play in sports and those who were not trained in the sub-dimensions of compliance with social norms and commitment in sports. Based on the results of the research, it can be concluded that social conflicts in the process of identity achievement of young people are overcome more smoothly in terms of social cohesion if supported by sports.

Keywords: Youth, Sports, Fair Play, Social system, Culture

Giriş

Sosyal gelişmelerle karşılıklı bir ilişki içerisinde olan spor toplumun kendi değerlerini, gelenek ve kültürünü karakterize etmektedir. Sosyalleşme sürecinin unsurlarından biri olarak kabul edilen spor yapma eylemi sosyolojik açıdan toplumsal değerler sisteminin ve normlarının sporla ilişkisini analiz etmek ve sporun toplum için önemini araştırmak açısından önemli bir konudur (Voigt, 1998, s. 75). Zira spor, oyunsal bir tema olarak “insanlık tarihi sosyalleşme pratiklerinin ve toplumsal değişim dinamiklerinin odağında kültür ile birlikte oluşumsal bir hüviyete sahiptir” (Gülsoy, 2019, s. 318). Bu açıdan sosyoloji toplumu genellikle bireylerin eylemleriyle ve sosyal ilişkileriyle dokunmuş bir yapı olarak görmektedir (Weiss, 1999’dan aktaran Gross, 2000).

Bu yapı içerisinde spor birey-toplum ilişkisinde çok yönlü ve önemli etkileri olan sosyal bir kurum haline gelmiştir. Spor, günümüzde bireylerin hayatında olumlu gelişmelere katkı sağlarken diğer taraftan toplumda yer alan farklı sosyal kurumlarla da ilişki içerisinde olup toplumun bütünlüğüne ve gelişmesine katkı sunmaktadır (Yetim, 2000, s. 64).

Dolayısıyla Layder'in Parsons yorumundan anlaşıldığına göre toplumun değişik ve farklı organizasyon düzeylerinde yer alan sosyal sistem, bireylerin toplumsal davranışlarını etkilemektedir. Parsons toplumu karşılıklı ilişkili bir dizi katman veya sistem düzeyleri olarak düşünmektedir. Bireysel kişilikler ve sosyal sistemler arasındaki bağlantıyı ortaya çıkarmada ise toplumsal rol kavramına vurgu yapmaktadır. Bu anlamda Parsons için rol, birey ile toplum arasındaki köprüdür (Layder, 2010, s. 17, 20). Dolayısıyla sosyoloji, sporcuların birbirlerine olan davranışlarını, bir sporcunun takımında oynadığı rolü ve bunun dışarıda olanlara etkisini araştırmak açısından önemlidir (Voigt, 1998, s. 81). Başka bir deyişle sosyolojik bağlamda spor, faillik-yapı ayrımıyla değerlendirildiğinde, Layder'in (2010, s. 6) anlattığı üzere hem insanların edimleriyle topluma şekil veren hem de kurumsallaştıktan sonra insanları biçimlendiren bir olgudur.

Bu bağlamda gençlerin spor yaparken ortaya koymuş oldukları davranış biçimleri sosyoloji, psikoloji, hukuk, ekonomi, pedagoji disiplinleri tarafından incelenirken, son yıllarda spor alanlarında ve sporcular arasında fair play karşıtı görülen davranışlar dikkat çekmektedir. Bu davranışlar sadece sporcular arasında değil aynı zamanda spor ile ilgili kesimlerde de görülmektedir (Huber, 2007). Bu kapsamda bu çalışmanın amacı oynadıklarının bir oyun olduğunu unutmayan, rol karşısındaki mesafelerini korumayı bilenlerin oyun oynama tarzı olan fair play olgusunun (Bourdieu, 2016, s. 210) lisanslı olarak spor yapan gençler ile lisanssız olarak spor yapan gençlerin arasında farklılıklar olup olmadığını sosyal düzlemde belirlemektir. Başka bir deyişle lisanslı olarak spor yapanların lisanssız olarak spor yapan gençlere göre sportmenlik davranışlarında oyunun kurallarına uyan, disiplinli, sosyal normlar içerisinde rakiplerine karşı saygılı ve sorumluluklarına bağlı olduğu düşünülmektedir.

1. Fair Play Kavramı

Sosyolog Detlef Grieswelle'ye göre "Spor, ağırlıklı olarak bedensel hareketleri kapsayan tüm etkinlikler olarak anlaşılmaktadır." Ernst Krafft' a göre ise "Spor, beden bir işidir. Beden üzerinde zihinsel bir etkinliktir." Spor insanın iç yaşamını yansıttığı gibi onu biçimlendirmekte, içinden çıktığı ve tekrar etkilediği toplumun da aynasıdır (Grieswelle, 1978, s. 29; Ernst Krafft, 1925, s. 4'den aktaran Voigt, 1998, s. 117,126). Spor bilimi sözlüğünde fair play, kurallara uymanın ötesine geçen bir davranıştır. Bu nedenle, belirli kimi koşulların üstesinden gelmeyi temsil etmektedir. Her şeyden önce fair play, şunları gerektirmektedir: Rakiple ortaklık yapmak, eşit fırsatlara ve koşullara dikkat etmek, yarışmanın kritik durumlarında kendi rolünden uzaklaşmak, oyunun kurallarına uymak, zafer ya da yenilgiye karşı bir tutum sürdürmektir (Ojvan, 2017, s. 35). Müller' e göre *fair play* terimi çoğunlukla spor eylemleriyle bağlantılı olarak ortaya çıkmaktadır. Adil oyun olarak adalet fikri, sporun yüksek ahlaki değeri olarak kabul edilmektedir. Jost'a göre ise *fair play*, ister toplumda ister sporda olsun, "yazılı ve yazılı olmayan yasalara uygunluk" anlamına gelmektedir. Kircher de fair play'in "değerlerin bir özeti" olduğu görüşündedir (Müller, 2002; Jost, 1970, s. 6; Kircher, 1927, s. 23-25'den aktaran Tänzer, 2016).

Fair play, sporda centilmenlik, dürüst oyun, dürüst davranış anlamına gelmektedir. Etik üstü bir davranış olmasının yanı sıra sevgi, dostluk ve kardeşlik anlamına da gelen fair play aslında eskilerin "*nefs-i emmare*" dedikleri, insanın içindeki şeytanı yenmesidir. Başka bir deyişle fair play, "kişinin ve toplumun içine işlemiş karakterinin bir parçasını oluşturmuş, *insan-ı kâmil* olarak adlandırılan olgun insanın duygu ve davranışlarıdır." (Arıpınar, 2008'den aktaran Arıpınar & Donuk, 2011, s. 29-30). Fair play kavramı son yıllarda ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak değişmektedir. Bu anlamda fair play odaklı sporcuya, antrenöre, yöneticiye, spor yazarlarına, medya ve taraftara, ailelere, öğretmenlere ve sponsorlara toplum içerisinde ihtiyaç duyulmaktadır (Arıpınar & Donuk, 2011, s. 98). Yapılan tanımlar göstermektedir ki fair play sadece sportif ilişkileri düzenleyen bir kavram değil bir kültürel bakıştır. Trafikte ışıklara uymak, sıra beklemek, başkalarının hakkına saygı göstermek de fair play'dir. Bu açıdan fair play öncelikle aile ortamında, ilköğretimde bir yaşam disiplini olarak ele alınmalıdır (Gökçe, 1991'den aktaran Arıpınar ve Donuk, 2011, s. 32).

Türkçede sportif erdem olarak kullanılan fair play'in iki yönü dikkat çekmektedir. Bunlar; kurallara ilişkin sportif erdem ve yaşama ilkesi olarak sportif erdem. Kurallara ilişkin sportif erdem, oyunun kurallarına uymayı ve herhangi bir nedenle bu kuralların dışına çıkmamayı gerektirmektedir (Orhun,1993'den aktaran Erdemli, 2008, s. 399). Bu noktada kurallara ilişkin sportif erdem denildiğinde bir oyun olarak sporda eşitlik ilkesine uymak, oyunda sportif yeterliliğini en yüksek düzeyde göstermek, rakibe saygılı olmak, kendine hâkim olmak ve sporu spor için yapmak gelmektedir (Erdemli, 2008, s. 432). Sportif erdem olarak sporcuların sporu düzenleyen kurallara karşılıklı hoşgörüyü göstermesi, sakin olabilmesi kısacası sporun gerektirdiği her şeyi yerine getirmesi önemlidir. Oyun içerisinde sınırlanan kişi normal düşünememekte, gerilim ve stres halinde haksız bir davranışla karşılaştığında hırsları onu zorlayabilmektedir (Erdemli, 2008, s. 402). Yaşama ilkesi olarak sportif erdem ise bireyin kendisi için bir görev olup başkaları için ise hak anlamına gelmektedir. Toplumsal düzen içerisinde yaşayan her insan toplumsal yaşamı düzenleyen kurallara uymak zorundadır (Orhun, 1993'den aktaran Erdemli, 2008, s. 399).

Özet olarak bir spor oyunu, adalet veya adil oyun oynamak için kurallara ve resmi gereksinimlere uymanın yanı sıra, rakiplerin, takım arkadaşlarının veya hakemlerin anlaşılması ve bunlara saygı duyulması anlamına gelmektedir. Dahası fair play sadece sporun normlarına uymayı değil, aynı zamanda kişinin kendi performansına karşı dürüstlüğü, rakibi veya rakibin hatalarını, yenilgilerini ve yeteneklerini kabul etmeyi içermektedir (Linke, 2015, s. 8-9).

2. Araştırmanın Yöntemi

Fair play konusunda farklı amaçlarla farklı araştırmalar gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmada belirlenen örneklem grubuna anketler uygulanarak tarama yapılmıştır. Araştırmada kullanılan anketlerin etik uygunluğu, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Etik Kurulu'nun 20.02.2020 tarihli 2020-1 sayılı kararı nezdinde onanmıştır.

a) Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışmanın amacı; lisanslı spor yapan gençler ile lisanssız spor yapan gençlerin sportif faaliyetler içerisinde fair play anlayışlarında farklılık olup olmadığını tespit

etmektedir. Aynı zamanda sporcuların müsabakalar sırasında şiddet görüp görmedikleri gibi alt problemlere de yanıt aranmıştır.

b) Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi

Araştırma evrenini Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesinde eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında 215 öğrenci ile anket yapılmıştır. Örneklem grubunu lisanslı olarak spor yapan gençler ile lisanssız olarak spor yapan gençler oluşturmaktadır. Ankete katılanların %48,1 (100 kişi) lisanslı olarak spor yapmaktadır. %51,9'u da (108 kişi) lisanssız olarak spor yapmaktadır. Bu çalışmada örneklem tesadüfi olarak seçilmiştir. Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi öğrencilerine lisanslı sporcu olup olmadıkları ve olmayanlara ise düzenli spor yapıp yapmadıkları sorularak örneklem oluşturulmuştur. Veri toplama süreci tamamlandıktan sonra veri girişleri sırasında formlar incelendiğinde, bazı gençlerin formu yarıda bıraktıkları görülmüş ve bu veriler araştırmaya dâhil edilmemiştir. Bu işlemlerin sonucunda, 208 katılımcının verisi SPSS paket programında analiz edilmiştir. Araştırmanın amaçları doğrultusunda veri toplamak maksadı ile anket uygulanmıştır. Araştırmanın veri toplama aracı 27 soruluk bir ankettir. Çalışmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve çok boyutlu sportmenlik yönelimleri ölçeği kullanılmaktadır.

Yapılan anketler 25.02.2020-30.03.2020 zaman aralığıyla sınırlı olup, araştırma sonuçları verilerin toplandığı örneklem ve verilerin toplandığı dönemle sınırlıdır. Vallerand ve arkadaşlarının geliştirdiği Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği 25 maddeden ve 5 alt boyuttan oluşmakta olup 5'li likert tipi bir ölçektir. Alt boyutları kısmında; sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı, sporda sorumluluklara bağlılık, rakibe saygı oluşturmaktadır. “Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği” nin Türkçe geçerliliği ve güvenilirliği Gülfen Sezen Balçıkınlı tarafından gerçekleştirilmiştir (Balçıkınlı, 2010, s. 8-9). Aynı zamanda Hasan Şahan'ın (2007) “Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Sürecinde Spor Aktivitelerinin Rolü” başlıklı çalışmasındaki anket sorularından faydalanılmıştır.

Çalışmada elde edilen verilerin normal dağılım özelliklerine sahip olup olmadığı SPSS programında faydalanılarak tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar aşağıda Tablo 1'de görülmektedir. Field' in çalışmasında, “küçük örneklerde verilerin normalliğine

karar vermek için basıklık ve çarpıklık değerlerinin $\pm 1,96$ aralığında olması gerektiği belirtilmiştir” (Field, 2013, s.184’den aktaran Özcan, 2018, s. 85).

Tablo 1. Normal Dağılım Testi Sonuçları

	N	Mean	Std. Deviation	Skewness		Kurtosis	
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
Sosyal Normlara Uyum	185	4,0068	1,03825	-,984	,179	,155	,355
Kurallar ve Yönetime Saygı	184	4,0424	,79312	-1,062	,179	1,499	,356
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	184	4,3221	,77630	-1,593	,179	3,132	,356
Rakibe Saygı	185	3,7283	1,03632	-,729	,179	-,115	,355
Valid N (listwise)	180						

Normallik test sonuçlarının gösterildiği yukarıdaki Tablo 1’de çarpıklık ve basıklık değerlerinin sosyal normlara uyum, kurallar ve yönetime saygı ve rakibe saygı alt boyutlarında $\pm 1,96$ aralığında olduğu görülmektedir. Ancak sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutu $\pm 1,96$ aralığının üzerinde kalmaktadır. Bu açıdan verilerin değerlendirilmesinde frekans, yüzde dağılımları ile normal dağılım gösteren veriler için (sosyal normlara uyum, kurallar ve yönetime saygı ve rakibe saygı alt boyutları) İndependet Samples Test, normal dağılım göstermeyen veriler için (sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda) non parametrik testlerden Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Her iki test birbirinden farklı iki örnek grup ortalamalarının karşılaştırılarak aralarında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmeye yöneliktir. Aralarındaki fark elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediği ile ilgilidir. Bu araştırmanın Cronbach’s Alpha değerleri; Sosyal normlara uyum: ,917 - Kurallara ve yönetime saygı: ,828 - Sporda sorumluluklara bağlılık: ,848 - Rakibe saygı: ,848 olarak tespit edilmiştir.

3. Araştırma Bulguları

Araştırmada cinsiyet, yaş, ailenin eğitim durumu, ailenin ekonomik geliri, müsabakalarda şiddet görme gibi birçok değişken ile çalışılmıştır. Bu bölümde araştırma sonuçlarından elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Araştırmaya katılanların %62’si (129) erkek, %38’i (79) kadındır. Katılımcıların %48,1’i (100 kişi) lisanslı olarak spor yapmaktadır, %51,9’u ise (108 kişi) lisanssız spor yapmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Belirli Bir Spor Branşı ile İlgilenme Nedenleri

	N	%
Kişisel gelişim	46	22,1
Sağlıklı yaşam	31	14,9
Mesleki kariyer	16	7,7
Sosyo kültürel aktivitelere katılma	38	18,3
Kişisel beceri ve yetenek	49	23,6
Cevapsız	28	13,5
Toplam	208	100

Tablo 2’de görüldüğü üzere katılımcılar ilgi duydukları spor branşını seçme konusunda ilk olarak %23,6 ile kişisel beceri ve yeteneklerinin etkili olduğunu ifade etmektedirler. Öne çıkan diğer spor yapma nedenleri ise sırasıyla kişisel gelişim ve sosyo kültürel aktivitelere katılımdır.

Tablo 3. Lisanslı Spor Yapan Gençler ile Lisanssız Spor Yapan Gençlerin Sportmenlik Yönelimi Değişimleri

Independent Samples T- Test						
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means		
		F	Sig.	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
Sosyal Normlara Uyum	Equal variances assumed	1,511	,221	,032	,32755	,15198
	Equal variances not assumed			,031	,32755	,15062
Kurallar ve Yönetime Saygı	Equal variances assumed	3,826	,052	,784	,03242	,11793
	Equal variances not assumed			,790	,03242	,12125
Rakibe Saygı	Equal variances assumed	,194	,660	,173	,20948	,15301
	Equal variances not assumed			,170	,20948	,15211

Tablo 3.1. Mann-Whitney U testi

		N	Mean	Z	P
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	Evet	81	110,74	-4,195	,000
	Hayır	103	78,16		
	Hayır	103	88,00		

Tablo 4. Lisanslı Olma Durumuna Göre Sportmenlik Yönelimi Ortalama Değerleri

Lisanslı olarak spor yapıyor musunuz?		Sosyal Normlara Uyum	Sporda Sorumluluklara Bağlılık
Evet	Mean	4,1873	4,4907
	N	83	81
Hayır	Mean	3,8598	4,1895
	N	102	103
Total	Mean	4,0068	4,3221
	N	185	184

Tablo 3'e bakıldığında lisanslı sporcu gençler ile lisanssız spor yapan gençler arasında sosyal normlara uyum (,032) alt boyutunda, Tablo 3.1.'de sporda sorumluluklara bağlılık (,000) alt boyutunda %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Tablo 4'de lisanslı sporcu gençlerin lisanssız spor yapan gençlere göre her iki alt boyuttaki davranışlarının ortalama puanlarının daha fazla olduğu görülmektedir.

Altun ve Güvendi'nin (2019) "Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersi Sportmenlik Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi" adlı çalışmasında spor yapan öğrencilerin beden eğitiminde pozitif davranışları sergileme puanları, spor yapmayan öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek çıktığı görülmektedir. Çalışmaya katılan spor yapan öğrencilerin, sporun bünyesinde barındırdığı ve sporcuya kazandırdığı sportif erdem ve ahlaki değerleri benimsediği ve bu tutumu okul beden eğitimi dersinde de sergilediği söylenebilir (Altun ve Güvendi, 2019, s. 2224, 2233). Gümüş'ün (2019) yapmış olduğu araştırmada ise X kuşağının çok boyutlu sportmenlik yönelimi puan ortalamaları incelendiğinde, düzenli egzersiz yapan bireylerin tüm alt boyutlarda düzenli egzersiz yapmayan bireylere oranla daha yüksek puan ortalamalarına sahip oldukları görülmektedir (Gümüş, 2019, s. 747).

Başaran, Erdoğan, Körmükçü ve Adalı'nın yapmış oldukları çalışmanın sonuçlarında ise öğrencilerin rakibe ve hakemin yanlış kararlarına karşı daha az fair play davranışı sergilerken, sosyal normlara uyumlu, kurallara ve yönetime saygılı ve spordaki sorumluluklara bağlı oldukları tespit edilmiştir (Başaran, Erdoğan, Körmükçü, & Adalı, 2017, s. 42). Özet itibariyle bu çalışmada lisanslı olarak spor yapmanın başka bir deyişle

düzenli spor yapmanın fair play anlayışı üzerinde kısmen etkili olduğu sonucu diğer çalışmaların bulguları ile paralellik göstermektedir.

Tablo 5. Sporda Öfke Kontrolü ve Fair-Play Konularında Eğitim Alanlar

	N	%
Evet	56	26,9
Hayır	124	59,6
Cevapsız	28	13,5
Toplam	208	100

Genel olarak katılımcıların %26,9'u sporda öfke kontrolü ve fair-play konularında eğitim aldıkları yönünde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 6. Lisanslı Olma Durumuna Göre Sporda Öfke Kontrolü ve Fair-Play Eğitimi Alanlar

		Sporda öfke kontrolü, fair-play, şiddet vb. konularda herhangi bir eğitim verildi mi?		Toplam
		Evet	Hayır	
Lisanslı olarak spor yapıyor musunuz?	Evet	41	48	89
	Hayır	15	76	91
Toplam		56	124	180

Tablo 6' ya bakıldığında lisanslı spor yapan gençlerin %46,06'sı sporda öfke kontrolü ve fair play eğitimi aldığı görülmektedir. Düzenli olarak spor yapmayan gençlerin ise yaklaşık %16,48'nin eğitim aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 7. Sporda Öfke Kontrolü ve Fair-Play Konularında Eğitim Alanların Sportmenlik Yönelimi Değişimleri

Independent Samples T-Test						
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means		
		F	Sig.	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
Sosyal Normlara Uyum	Equal variances assumed	,293	,589	,028	,37513	,16961
	Equal variances not assumed			,026	,37513	,16631
Kurallar ve Yönetime Saygı	Equal variances assumed	1,050	,307	,267	,14692	,13182
	Equal variances not assumed			,280	,14692	,13525
Rakibe Saygı	Equal variances assumed	1,169	,281	,321	,17178	,17246
	Equal variances not assumed			,291	,17178	,16195

Tablo 7.1. Mann-Whitney U testi

	Eğitim alanlar	N	Mean	Z	P
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	Evet	54	97,81	-2,378	,017
	Hayır	115	78,98		
	Hayır	116	83,73		

Tablo 8. Sporda Öfke Kontrolü, Fair-Play, Şiddet vb. Konularda Herhangi Bir Eğitim Alanların Sportmenlik Yönelimi Ortalama Değerleri

Sporda öfke kontrolü, fair-play, şiddet vb. konularda herhangi bir eğitim verildi mi?		Sosyal Normlara Uyum	Sporda Sorumluluklara Bağlılık
Evet	Mean	4,2537	4,5407
	N	54	54
Hayır	Mean	3,8786	4,2470
	N	119	115
Total	Mean	3,9957	4,3408
	N	173	169

Tablo 7'ye bakıldığında sporda öfke kontrolü ve fairplay konularında eğitim alanlar ile almayanlar arasında sosyal normlara uyum (,028) alt boyutunda, Tablo 7.1.'de sporda sorumluluklara bağlılık (,017) alt boyutunda %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Tablo 8'de sporda öfke kontrolü ve fairplay konularında eğitim alanların almayanlara göre her iki alt boyuttaki davranışların ortalama puanlarını daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Cinsiyet Değişkenine Göre Sportmenlik Yönelimi Değişimleri

Independent Samples T-Test						
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means		
		F	Sig.	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
Sosyal Normlara Uyum	Equal variances assumed	1,390	,240	,743	,05351	,16277
	Equal variances not assumed			,735	,05351	,15778
Kurallar ve Yönetime Saygı	Equal variances assumed	3,115	,079	,004	,35349	,12176
	Equal variances not assumed			,003	,35349	,11498
Rakibe Saygı	Equal variances assumed	,840	,361	,259	,18175	,16066
	Equal variances not assumed			,248	,18175	,15660

Tablo 9.1. Mann-Whitney U testi

		N	Mean	Z	P
Sporda Sorumluluklara Bağlılık	Kadın	62	87,77	-,874	,382
	Erkek	122	94,90		
	Erkek	122	90,11		

Tablo 10. Cinsiyet Değişkenine Göre Kurallara ve Yönetime Saygı Ortalama Değerler

Kurallara ve Yönetime Saygı			
Cinsiyet	Mean	N	Std. Deviation
Kadın	4,2787	61	,68923
Erkek	3,9252	123	,81742
Toplam	4,0424	184	,79312

Tablo 9'a bakıldığında cinsiyet değişkenine göre sportmenlik yönelimi değişimlerine bakıldığında kurallara ve yönetime saygı (,004) alt boyutunda %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Tablo 10'da kadınların erkeklere göre kurallara ve yönetime saygı alt boyutundaki davranışlarının ortalama puanlarının daha fazla olduğu görülmektedir. Bu sonuç Yalçın, Tek ve Çetin'in (2020, s. 32) yapmış olduğu araştırma ile Başaran, Erdoğan, Körmükçü ve Adalı'nın (2017, s. 42) yapmış olduğu çalışma sonuçları ile örtüşmektedir. Her iki çalışmada kurallara ve yönetime saygı alt boyutunda kadınlar lehine istatistiki açıdan anlamlı fark tespit edilmiştir.

Tablo 11. Müsabakalarda Şiddete Uğrama Durumu

	N	%
Evet	43	20,7
Hayır	158	76,0
Cevapsız	7	3,4
Toplam	208	100

Katılımcıların %20,7'si müsabakalarda şiddet gördüklerini, %76'sı ise şiddet görmediklerini beyan etmişlerdir. Müsabakalarda şiddet gören ve görmeyenlerin sportmenlik yönelimi değişimlerinde herhangi anlamlı fark bulunmamaktadır.

Sonuç

İnsanlar küçük yaşlardan itibaren spor yapmakta ve birçok spor dalına ilgi duymaktadır. Sosyoloji spora sadece bir yarışma ve fiziksel üstünlük olarak değil, önemli ve sürekli bir sosyal olgu olarak yaklaşmaktadır (Macionis, 2012: s. 9-20). Fair play teriminin farklı tanımlarının olduğu bu araştırmada lisanslı spor yapan gençler ile lisanssız spor yapan gençlerin fair play anlayışlarının yönelimi tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın ana hipotezinde lisanslı olarak spor yapanların lisanssız olarak spor yapan gençlere göre sportmenlik yönelimi davranışlarındaki değerlerin daha yüksek çıkacağı düşünülmektedir. Ancak araştırma sonuçları bu görüşü kısmen doğrulamıştır. Araştırma sonuçlarında “sosyal normlara uyum” ve “sporda sorumluluklara bağlılık” alt boyutlarında anlamlı fark bulunmuştur. Bu farklılık hem lisanslı olma durumuna göre hem de fair play konularında eğitim alma durumuna göre farklılıklar göstermektedir. Ayrıca cinsiyet değişkenine göre ise “kurallara ve yönetime saygı” alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır.

Bu bağlamda profesyonel olarak spor yapmanın belli bir takım hiyerarşiyi ve normları beraberinde getirmesi lisanslı olarak spor yapan gençlerin fair play anlayışlarında farklılık yarattığı söylenebilir. Lisanslı olarak spor yapmak gençleri disipline ederek yönlendirmektedir. Ancak bu beklentiler her alt boyutta aynı karşılığı bulamayabilmektedir. Bourdieu'nun alan kavramından hareketle her spor dalı bir alan olarak düşünüldüğünde alan müsabakaların yapıldığı yerdir. Sporcular kendi spor dalları içerisindeki kurallara göre hareket etmektedirler. Sporcu olmak isteyen birisi bu alandaki beceri ve yeteneklere edinerek kurallara bağlı kalmak zorundadır. Bu yatkinlıklar bütününe sahip olmayı habitus olarak ifade eden Bourdieu alan ile habitus arasında bir ilişkinin varlığından bahsetmektedir. Başka bir deyişle sporcuların sahip oldukları geçmiş deneyimleri ile şimdinin etkinlikleri olan habitus alan tarafından şekillendirilirken aynı zamanda şekillenen habituslar da spor alanlarını etkilemektedir (Bourdieu & Wacquant, 2011, s. 82, 83, 118). Diğer taraftan çalışmanın sonuçlarında “kurallara ve yönetime saygı” ile “rakibe saygı” alt boyutlarında lisanslı olma durumuna ve fair play eğitimleri almış olma durumuna göre herhangi bir farklılık göstermediği dikkat çekmektedir. Halbuki oyun alanı içerisindeki kurallar ve oyunu oynayan kişiler arasındaki davranışlar müsabakanın özünü oluşturmaktadır. Bu noktada bireylerdeki rekabet duygusu, başarılı olma isteği, oyunu kazanma hırsları ve egoların ön planda olabileceği düşünülmektedir. Fair

play konusunda verilecek eğitimlerin ve farkındalık çalışmalarının sporun bir oyun olarak görülmesine ve sportif bilincin gelişmesine katkı sunacağı düşünülmektedir. Spor her ne olursa olsun kazanılması gereken bir oyun olarak değil üç olası sonuçlu bir oyun olarak görülmelidir. Bununla birlikte sporcular sporu mutluluk verici fiziksel bir aktivite ve sosyalleşme aracı olarak gördüklerinde kazanmak ve kaybetmek arasındaki stresten bir nebze de olsa uzaklaşabilirler. Sonuç olarak lisanslı spor yapmanın, sporda öfke kontrolü ve fair play konularında eğitim almanın gençlerin sportmenlik yönelimlerinde kısmen de olsa pozitif katkı sunduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Altun, M, Güvendi, B. (2019). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11 (18), 2224-2240.
- Arıpınar, E., & Donuk, B. (2011). *Fair play spor yönetim ve organizasyonlarında etik yaklaşımlar* (7. b.). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Balçıkınlı, G. S. (2010). Çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, XV (1), 1-10.
- Başaran, Z., Erdoğan, R. B., Körmükçü, Y., & Adalı, H. (2017). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin fair-play anlayışlarının incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 35-42.
- Bourdieu, P. (2016). *Sosyoloji meseleleri*. (1.b.). (F. Öztürk, B. Uçar, M. Gültekin ve A. Sümer, Çev.). İstanbul: Heretik Yayıncılık
- Bourdieu, P., ve Wacquant, L. (2011). *Düşünümsel bir antropoloji için cevaplar*. (5.b.). (N. Ökten, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erdemli, A. (2008). *Spor yapan insan*. (1.b.). İstanbul: E Yayınları.
- Groß, M. (2000). *Soziale aspekte im sport*. <https://www.grin.com/document/101261>
- Gülsoy, S. (2019). Oyun, kültür ve zaman. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (62), 317-337.
- Gümüş, H. (2019). X kuşağında sportmenlik yönelimi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10 (17), 738-755.
- Huber, J. (2007). *Sport und gewalt. sozialwissenschaftliche ansätze zur erklärung eines prekären phänomens*. Grin Verlag, <https://www.grin.com/document/89354>
- Linke, W. (2015). *Einfluss von fairplay-sportarten im sportunterricht an schulen auf das verhalten der schülerinnen und schüler im alltag*. Bachelorarbeit. Deutsche Sporthochschule Köln.
- Layder, D. (2010). *Sosyal teoriye girişi*. (5.b.). (Ü. Tatlıcan, Çev.). İstanbul: Küre Yayınları.

- Macionis, J. J. (2013). Sosyoloji (13. b.). (V. Akan, Çev.) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ojvan, A. (2017). Medialisierung und fair play i*m fußball. Bachelorarbeit. Hochschule Mittweida, University of Applied Sciences, Fakultät Medien. Erişim tarihi: 11.01.2020
- Özcan, N. (2018). Okul öncesi eğitim kurumu seçiminde ağızdan ağıza pazarlamanın rolünü belirlemeye yönelik bir araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erişim tarihi: 14.05.2020
- Şahan, H. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyalleşme sürecinde spor aktivitelerinin rolü. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, (2), 248-266.
- Tänzer, N. (2016). Die Entstehung und Entwicklung von Fair Play im Sport. München, Grin Verlag.
- Tel, M., Yaman, Ç. & Altan, M. (2017). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin sportmenlik davranışları hakkındaki görüşleri. Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3 (Special Issue 2), 16-26.
- Voigt, D. (1998). Spor sosyolojisi. (A. Atalay, Çev.) İstanbul: Alkım Yayınları.
- Yalçın, Y. G., Tek, T., & Çetin, M. Ç. (2020). Amatör olarak spor yapan üniversite öğrencilerinin sportmenlik yönelimlerinin incelenmesi. Türk Spor Bilimleri Dergisi, 3(1), 29-34.
- Yetim, A. A. (2000). Sporun sosyal görünümü. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1, 63-72.